

ZENTROPA

INTERACTION

FORTÆLLINGEN OM PRODUKTIONSSKOLEN

- Oplæg til storytellingskoncept -

Version 1.7 - Oktober 2003

INDHOLD

1.0 Indledning	side 2.
2.0 Udfordringer & aktører	side 4.
3.0 Den traditionelle fortælling	side 7.
4.0 Mod en genfortælling	side 11.
5.0 Idekatalog	side 17.

1.0 INDLEDNING

Dette er et internt arbejdsrapport, der opsamler overvejelser, ideer og forslag til arbejdet med produktionsskolernes fælles historie. Materialet indgår som inspirationsoplæg til processen med at udvikle en samlet ny kommunikations- og udviklingsstrategi for produktionsskolerne.

Arbejdet er indledt med særligt fokus mod produktionsskolernes 25 års jubilæum i år 2004. Denne anledning skal bruges til lancering af nye visioner, ambitioner og initiativer, der vil hjælpe med at ruste produktionsskolerne til fremtidens udfordringer. I den proces vil fokus i særlig grad gælde arbejdet med demokrati, medejerskab og aktiv indflydelse i produktionsskolernes hverdag.

Dette dokument er opdelt i fire hovedafsnit: Indledningsvis afdækkes processens formål, fokus og retningslinier. Derefter præsenteres udgangspunktet for det videre arbejde, nemlig produktionsskolernes forhistorie og aktuelle situation. Afsluttende præsenteres et katalog med ideudkast og initiativer.

Dette arbejdsrapport er udarbejdet af Zentropa Interaction i samarbejde med Peter Fløe fra FPP, samt en sparringsgruppe af repræsentanter fra landet produktionsskoler og produktionshøjskoler.

Denne gruppe består af:

- *Charlotte Hammer (København)*
- *Ole Sværke Pedersen (København)*
- *Martin Taarup (Hvidovre)*
- *Lotte Max Kristensen (Greve)*
- *Jakob Heinesen (Greve)*
- *Lisa Tørngren (Greve)*
- *Sejer Folke (Haslev)*
- *Preben Jensen (Korsør)*
- *Dorte Lundorff (Odense)*

1.1 Metode og tilgang

Arbejdet med produktionsskolernes fortælling tager udgangspunkt i teorien om Third Generation Storytelling, samt elementer fra retorik, systemisk teori, semiotik og dramaturgi.

- Hvor branding fokuserer om at sælge en specifik fortælling handler storytelling om arbejdet med at udvikle og optimere fortællingen selv. Hvis branding er bogens forside arbejder storytelling med indholdet – sproget, handlingen, budskabet, dramaturgien etc.
- Fortællingen om en organisation er en fælles konstruktion, der reproduceres flere tusinde gange dagligt af en lang række aktører.
- Effektiv storytelling i en organisation handler først og fremmest om at inddrage alle aktører aktivt, således at de bliver engagerede medforfattere frem for et passivt publikum uden ejerskab for historien.
- Arbejdet med at påvirke og ændre fortællingen i en organisation er en langsommelig og gradvis proces, hvor det gælder om at initiere forandringer i de kulturbærende elementer f.eks. ritualer, traditioner, symboler, sprog og konkrete aktiviteter.

2.0 UDFORDRINGER & AKTØRER

Indledende overvejelser.

2.1 Udfordringer

Produktionsskolerne står i en unik position, der både dækker over store succeser, nye udfordringer og en række konflikter.

- *En tavs succes*
Produktionsskolernes historie og virke må utvivlsomt betegnes som en succes, men en meget stille og tavs succes, der ikke har vundet meget gehør i den nationale presse. Hvordan får vi succeshistorien frem?
- *Stigende konkurrence om at være synlig*
Omfanget af branding og konkurrencen om opmærksomhed er i voldsom stigning i samfundet generelt. Det bliver stedse vanskeligere at få ungdommens og mediernes opmærksomhed. Vi kan ikke vinde konkurrencen ved at købe TV-spots – hvad gør vi så?
- *Følge med samfundsudviklingen*
Samfundet rykker sig og produktionsskolen må rykke med. Produktionsskolen er født ud af industrisamfundet og bliver nødt til at genskabe sig selv til de nye omgivelser og behov i det post-industrielle samfund..
- *Lav status*
Generelt har det lav status blandt ungdommen at gå på produktionsskole. Det skaber en ond spiral, hvor manglende anerkendelse forstærker et lavt selvværd, der igen bidrager til billedet af produktionsskolen som et opbevaringssted for de lidt sløve og dumme. Hvordan styrker vi stoltheden og selvværdet?
- *Rollen som opholdssted*
Mange har stadigvæk en forestilling om at produktionsskolens primære funktion er midlertidig opbevaring af unge til de tager sig sammen. Behov for at fremhæve det konkrete udbytte af skoleforløb, samt afdække mulighederne for en bedre integration med andre uddannelser.
- *Manglende fælles symboler og artefakter*
Produktionsskolerne har en stærk lokal tilknytning og udgør en meget decentral og løst forbundet familie, der omslutter hele landet. Der er stor forskel mellem skolerne, både i indhold, rammer og fagligt fokus. Forskelligheden efterlader meget få fælles elementer til at arbejde med den kollektive historie, både internt og eksternt. Hvordan samler og mobiliserer vi styrkerne under en fælles fane?
- *Manglende ritualer og resultater*
Skoleforløbene er midlertidige og med løbende optag. Til forskel fra andre skoler mangler der solide traditioner og overgangsritualer ved første skoledag, rus-tur, eksamen og afgangsceremoni.

2.2 Aktører

En lang række aktører er med til at reproducere fortællingen om produktionsskolen.

- *Deltagere*
- *Undervisere*
- *Lokalområde*
- *Myndigheder*
- *Politikere*
- *Venner*
- *Familie*
- *Pressen*

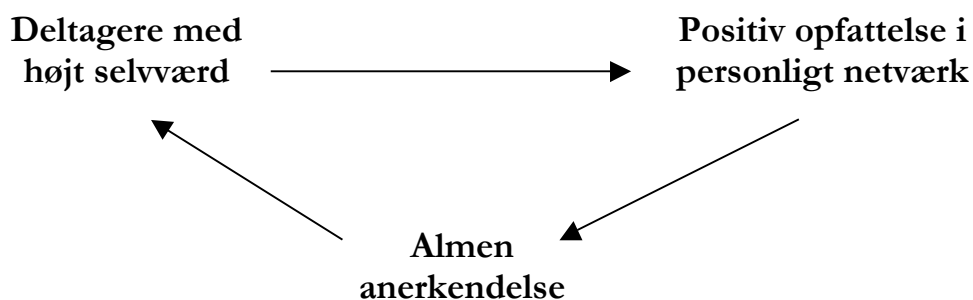
Helt centralt står deltagerne selv. Får de en god oplevelse og går videre i livet med både gode minder og en bedre ballast vil det have en positiv afsmitning. I første omgang direkte på venner og families holdning til produktionsskolen, men i anden omgang også på skolens lokalområde, pressen, myndigheder og politikere.

En anden central aktørgruppe er selvfølgelig underviserne. De er vigtige bærere af historien og deres oplevelse af status, selvværd og respekt har en direkte indflydelse på både arbejdsglæden og holdningen til deltagerne. Særligt når det kommer til muligheden for fremover at rekruttere de optimale underviserkræfter er det essentielt, at styrke undervisernes arbejdsglæde og engagement.

Pressen har frem til nu spillet en relativ beskedne rolle i formidlingen af produktionsskolernes historie. Skolerne har en stærk lokal forankring og har ofte høstet god omtale i lokale medier. Men netop den decentrale eksponering og de meget få nationale begivenheder og initiativer har gjort holdt produktionsskolerne stort set ude af de nationale medier. Det er en situation som vi enten må acceptere og indrette os efter eller aktivt forsøge at forandre ved flere fælles initiativer med stor synlighed og gennemslagskraft.

2.3 Den positive spiral

Arbejdet med produktionsskolernes fortælling starter og slutter med deltagerne. De er på godt og ondt bærer af historien og de mærker historie på egen krop når de høster omverdens hån eller respekt.

Tre centrale forhold er forbundne og selvforstærkende. Hvis deltagerne på produktionsskolerne har et højt selvværd afføder det en positiv opfattelse i deres personlige netværk, særligt familie og venner. Med over 10.000 årlige deltagere går der ikke langt tid før det positive omdømme i de mange netværk smitter af på den almene anerkendelse af produktionsskolerne og deres elever i offentligheden. Cirklen sluttet, da den almene bedømmelse af produktionsskolen selvfølgelig har en direkte indflydelse på deltagerens selvværd. Kort og godt handler det på forskellen mellem at venner siger ”Nå Produktionsskolen? Det er det der opbevaringssted for de dumme unger, ikke?” eller ”Nå Produktionsskolen? Det har jeg hørt skulle være ok, er du glad for det?”.

Spiral kan virke både positivt og negativt. Hidtil må det siges, at spiralen desværre overvejende har haft en negativ dynamik.

2.4 Krav til den nye fortælling

Følgende krav må stilles til en ny genfortælling om produktionsskolen.

- **Unik**
Historien skal være enestående. De egenarter som adskiller produktionsskolen fra andre skoleformer skal plejes og fremdrages.
- **Rummelig**
Fortællingen skal være rummelig med plads til både forskellighederne mellem de enkelte skoler, samt de løbende forandringer som vil komme fremover. Plads til mangfoldighed bliver et centralt element.
- **Skarp**
Historien skal være skarp med en provokerende og kontroversiel tone. Der skal skabes synlighed gennem nye initiativer og en skarpere profil overfor både offentlighed og det politiske landskab.
- **Langsigtet**
Historien skal være fleksibel med plads til fremtidens udfordringer og nye visioner. Vi skal ikke skrive en færdig historie, men de første kapitler til en uendelig krønike.
- **Respekt for fortiden**
Det historiske udgangspunkt skal respekteres og danne fundamentet for det videre arbejde. Vi skal ikke opfinde historien om produktionsskolen på ny, men i stedet arbejde med at genfortælle den gamle historie på nye måder og med nye virkemidler.
- **Sammenhæng mellem indre og ydre aspekter**
Der skal være en tæt sammenhæng mellem historien indre og ydre aspekter. Således må foreningens eksterne kommunikation være i harmoni med værdierne og aktiviteterne internt på skolerne.

3.0 DEN TRADITIONELLE FORTÆLLING

3.1 Indledning

Et kort overblik over produktionsskolernes traditionelle fortælling og forhistorie. Overblikket fungerer som afsæt for det senere arbejde med en ny genfortælling.

Som udgangspunkt er historien om produktionsskolen solid, velfunderet og lidt kedelig. Det er en stille succes, hvor der er høstet mange små sejre, men hvor man hverken internt eller eksternt har været gode til at fejre succeserne og høste den velfortjente anerkendelse.

Der hersker mange fordomme om produktionsskolen, og som alle fordomme rummer de næsten altid en flig af sandheden. Den helt centrale fordom er billedet af produktionsskolen som et opbevaringssted for de dumme unge, der skal holdes væk fra gaderne imens de lærer at tage sig sammen, bliver klippet og får sig et rigtigt arbejde. Mange opfatter produktionsskolen som den sociale bagstopper, der samler de rester op som resten af uddannelsessystemet ikke kan bruge. Vi skal arbejde for at omforme disse fordomme i en ny genfortælling.

3.2 Forhistorien & status

De danske produktionsskoler og produktionshøjskoler opstod for 25 år siden med etableringen af de første to skoler i Hobro og Odense. Som et svar på 70'ernes massearbejdsløshed stod produktionsskolerne fra starter i skellet mellem beskæftigelsespolitik og uddannelsespolitik.

I dag er der 101 skoler fordelt over hele landet. Hvert år kommer omkring 12.000 unge gennem skolerne. Målt i årsværk lægger deltagerne ca. 5.550 årsværk på skolerne. Skolerne har løbende optage, og det er ikke muligt at være tilknyttet en produktionsskole mere end et år.

Af de elever, der forlader skolerne går 39% videre til anden uddannelse og 26% starter på et arbejde.

Tidligere fik eleverne en skoleydelse som løn for deres arbejde. Denne ydelse står nu muligvis for at blive nedjusteret til S.U. niveau.

3.3 Missionen

Hvis produktionsskolens traditionelle mission skal koges ned til en enkelt sætning, kunne det være:

”At tage hånd om de tunge unge og ruste dem til industrisamfundet”.

En mission som de fleste produktionsskolefolk vil slå sig lidt i tøjet over og finde forenklet og negativ, men en mission, som sammenfatter de opfattelser som trives udenfor produktionsskolemiljøet.

3.4 Værdier

Dybt forankret i mange produktionsskoler ligger den historiske og kulturelle tilknytning til folkeoplysningen og højskoletraditionen. Produktionsskoleformen har mange værdier der holdes i hævd og dyrkes med stolthed.

- *Nødvendig produktion*
En helt central forskel fra andre skoleformer er at deltagerne udfører et reelt stykke produktionsarbejde. Det er ikke øvelser eller for sjov, det er rigtig produktion, som kan bruges af andre og kommer samfundet til gode.
- *Rummelighed*
Der er højt til loftet og stor tolerance overfor skæve eksistenser og forskellighed blandt eleverne.
- *Faglig stolthed*
Der er en stor faglig stolthed, som er nært bundet til produktionsarbejdet og gamle fagtraditioner med mesterlære etc.
- *Positivt menneskesyn*
Produktionsskolerne forudsætter et positivt menneskesyn og en tro på at den personlige indsats nytter.
- *Frihed under ansvar*
Sidst men ikke mindst spiller forholdet mellem frihed og ansvar en central rolle i skolerne virke. Netop dette forhold udgør kernen i de færdigheder og kompetencer som deltagerne arbejder med. Et forhold, der er helt centralt når det gælder både personligt selvværd og evnen til at agere indenfor en gruppe.

3.5 Konflikter

Den traditionelle historie om produktionsskolen rummer en lang række konflikter og modsætninger. Fire af de helt centrale er:

- *Uddannelse vs. Opbevaring*
Er produktionsskolen en uddannelsesinstitution med egen berettigelse, der opøver brugbare kompetencer og færdigheder, eller er produktionsskolen ”blot” et midlertidigt stoppested, hvor unge bliver ”opbevaret” imens de finder ud af hvad de vil? I skolernes selvopfattelse tillægges opholdet en stor og selvstændig uddannelsesmæssig værdi, men for mange eksterne aktører er billedet af et midlertidigt transitsted fremherskende.
- *Individuelle drømme vs. Samfundets behov*
Hvad ønsker deltagerne selv og hvad er myndighedernes interesse? Hvor går grænsen mellem plads til selvudvikling og refleksion mod samfundets krav om at systemet så hurtigt som muligt producerer nyttige skattebetalende samfundsborgere? Har de unge overhovedet ret til selv at bestemme? Og hvis ja, hvilke krav og ansvar følger med den

ret og frihed?

- **"Stærke" unge vs. "Svage" unge**

Produktionsskolen favner både meget selvstændige unge, og dem, der har færre personlige ressourcer. Den "stærke" gruppe kræver selvstændighed og udfordringer, den "svage" gruppe behøver tæt kontakt og assistance. Hvem sætter dagsordenen når begge grupper er på en skole? Og hvilken af de to grupperinger får lov til at kendetegne omverdenens billede af den arketyperiske produktionsskoleelev?

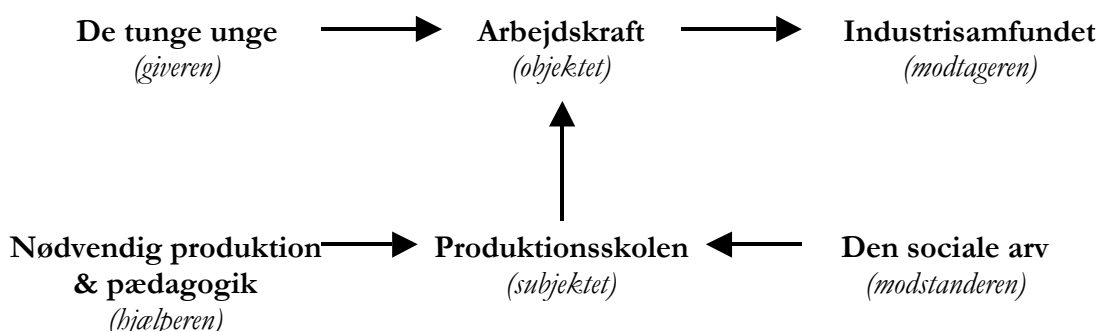
- **Centralt fællesskab vs. lokal egenart**

Et grundlæggende træk ved produktionsskole traditionen er den enkelte skoles mulighed for at udvikle sig selvstændigt og gå egne veje. Der er plads til forskellighed og eksperimenter uden bindinger fra detaljerede læseplaner eller cirkulærer. Men hvordan skabes der et nationalt fællesskab mellem skolerne når der er så få fælles kendetegn? Hvordan fortæller vi en fælles historie, der handler om forskellighed?

3.6 Aktantanalyse for den traditionelle fortælling

Aktantmodellen er et enkelt redskab til at arbejde med dynamikkerne i en fortælling. Modellen findes i flere varianter og er baseret på iagttagelserne hos den russisk folkeeventyrforsker Vladimir Propp. Vi bruger modellen til at skabe et overblik over sammenhængen mellem elementerne i den traditionelle fortælling om produktionsskolen.

Modellen viser historien om produktionsskolen som katalysator for transformationen af de tunge unge til effektive og samfundsnyttige borgere i industrisamfundet. Til hjælp i det arbejde har skolerne deres pædagogiske værktøjer samt princippet om nødvendig produktion.

Den faktor som modarbejder dette arbejde og gør det svært er den negative sociale arv f.eks. fra hjemmefronten, elevernes kammerater og omgangskreds. På en måde en positiv historie hvor eleven bliver afrettet og givet tilbage til samfundet som en gave, men også en fortælling, hvor respekten og betydningen af den enkelte elev som person med drømme og mål ikke levnes megen plads. I den traditionelle historie er eleverne passive, nærmest en slags rekvisitter.

3.7 Afrunding

Grundlæggende er den traditionelle historie om produktionsskolen i dårlig forfatning: den er fortalt tilfældigt, flertydig og domineres ofte af eksterne aktører med fordomme og egne dagsordener. Det behøver ikke være sådan - der er utrolig mange gode og unikke facetter at arbejde med i historiefortællingen, og mange succes'er som kan trækkes frem.

Lige nu virker en negativ synergi mellem dårligt eksternt image med lav status, der smitter af på den indre historie med lav selvrespekt etc. til følge for deltagerne. Denne spiral skal vendes.

Konkurrencen mellem uddannelsesinstitutionerne om offentlighedens interesse er benhård og mange aktører prøver at profilere sig på pædagogisk opfindsomhed og innovation. På den boldbane har produktionsskolerne som udgangspunkt et forspring. Skolernes pædagogiske udgangspunkt i nødvendig produktion og projektarbejde er mere aktuelt end nogensinde og direkte på linie med tidens mest fremsynede pædagogiske trends. Det gælder dog om at handle hurtigt, for der går ikke længe før andre uddannelsesinstitutioner finder sig til rette på den nye banehalvdel.

Sidst men ikke mindst har arbejdsmarkedet flyttet sig. Produktionsskolen er født i industrisamfundet og vil forsvinde i historiebøgerne hvis ikke vi formår at tage springet med resten af arbejdsmarkedet ind i videnssamfundet. Det er ikke et stort spring, produktionsskolen har allerede en fod i døren, men det er et spring, som både kræver ændringer i skolernes selvopfattelse og det eksterne renommé. Ungdommen fører an i udviklingen, og der vil ikke gå længe før en helt nye generation af unge banker på døren med nye krav, forventninger og drømme.

4.0 MOD EN GENFORTÆLLING

4.1 Indledning

Det handler ikke om at opdigte en ny fortælling om produktionsskolerne. Opgaven er at tage udgangspunkt i den traditionelle fortælling, udvælge de centrale elementer og genfortælle historien på en ny måde. Selve genfortællingen sker gennem konkrete handlinger og initiativer, der både virker indad til på skolerne og mod omgivelserne.

Nøgleord:

- Nyskabende.
- Sexet.
- Rebelsk.
- Eksperimenterende pædagogik.
- Fokus på demokrati og aktiv indflydelse.
- Nyt fokus på iværksætter og projektarbejde.

I det følgende skitseres omridset til arbejdet med fremtidens produktionsskole.

4.2 Missionen

Et bud på en ny samlende mission, der afspejler skiftet i samfundet fra industriproduktion til et fokus på viden og oplevelser (sammenlign evt. med den gamle mission i 3.3):

”At udfordre de unges nysgerrighed og ruste dem til at gå på opdagelse i videnssamfundet”.

Den nye mission markerer et skift i elevrollen. Fra svage individer, der skal hjælpes og tages hånd om, til stærke personer, der selv er ansvarlige og skal udfordres. Tilsvarende er lærerrollen skiftet, fra en traditionel opdragende funktion (undertiden ligefrem formynderisk) til et nyt virke som coach og inspirator, der stiller krav. Det ydre perspektiv er også ændret fra at produktionsskolen skulle producere arbejdskraft til industrisamfundet skal skolen i dag ruste de unge til at navigere i videnssamfundet og et arbejdsmarked, der er i konstant forandring.

4.3 Værdier

Bud på en række nye værdier, som ikke direkte skal erstatte de gamle, men supplere og understøtte dem.

- *Den enkelte i centrum*
Skolerne skal værdsætte og styrke ungdommens appetit på individuel udfoldelse og selvstændighed. Der skal tages individuelle hensyn og skabes rum for at hver elev selv kan gå på opdagelse og søge udfordringer.

- *Fællesskab i projektarbejde*
Elever og læreres fællesskab skal konstitueres af konkrete opgaver og projekter, der giver oplevelsen af at en gruppe kan løfte større opgaver end en enkelt person.
- *Fleksibilitet*
Både internt på hver skole og på nationalt plan skolerne imellem skal der være højt til loftet, fleksibilitet og tolerance. Hver enkelt skole skal være eksperimenterende og søgende i sit virke.
- *Plads til personligt ansvar*
Ansvar følger frihed, og hver elev skal stilles til regnskab for sine handlinger og indsats. For at skabe plads til det personlige ansvar skal eleven altid mødes med tillid og optimisme.
- *At gøre en forskel*
Både internt overfor eleverne og eksternt overfor omverdenen er det essentielt, at skolernes produktion gør en forskel – at det ikke kun handler om processen, men også om resultatet.

4.4 Konflikter

Det er vigtigt at arbejde med konflikterne og modsætningerne i produktionsskolens fortælling og image.

Først kommentarer til de allerede bestående konflikter, som omtalt tidligere:

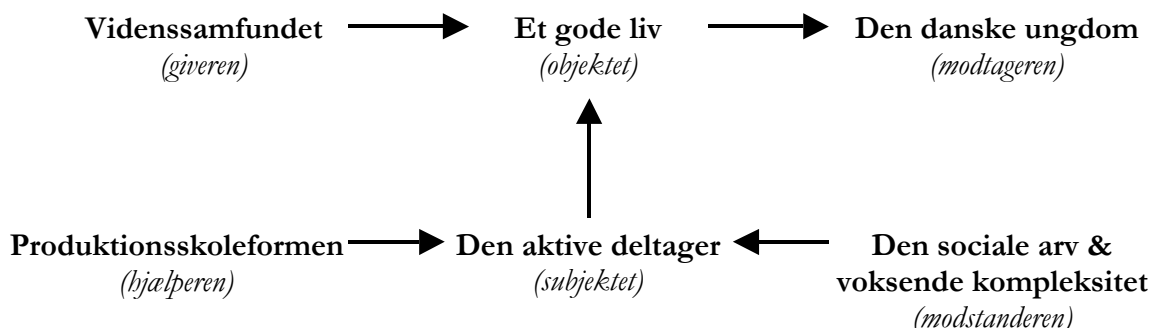
- *Uddannelse vs. Opbevaring*
Det er essentielt, at insistere på berettigelsen som en uddannende skole, til forskel fra et opbevaringssted. Dette skift er nok den hårdeste kamp, men også det succeskriterium som må stå centralt fremover.
- *Individuelle drømme vs. Samfundets behov*
Denne konflikt opløses i fremtiden, da samfundets behov jvf. øget fokus på iværksætterier m.m. bliver sammenfaldende med elevernes egen søgen efter selvrealisering. Hvis produktionsskolen ikke følger med denne udvikling men fastholder et fokus på industrisamfundets behov vil eleverne i større og større grad opleve skolen som gammeldages, usexet og kvælende.
- *”Stærke” unge vs. ”Svage” unge*
En konflikt som aldrig kan løses, men som skal vendes i en positiv retning ved at sætte individuel frihed, medejerskab og ansvarlighed i centrum. Det er essentielt, at skabe rum til positiv differentiering. De ”stærke” skal hjælpe de ”svage” men også føle deres initiativ og engagement bliver anerkendt. Se evt. ideforslag 5.8.
- *Centralt fællesskab vs. lokal egenart*
Ved netop at gøre fleksibiliteten og forskelligheden til det samlende element, kan denne konflikt vendes i en positiv retning. Det kræver dog, at lysten til innovation og nyskabelse holdes i hævd på hver enkelt skole.

To nye konflikter som også vil komme på banen:

- **Læren som coach vs. Læren som opdrager**
Læren vil i voksende grad stå splittet mellem rollen som coach/vejleder og rollen som opdrager/underviser. Mens visse elever er rustet til at arbejde selvstændigt vil andre have behov for mere struktur og konsekvens. Det kan let blive en skizofren oplevelse for læreren, der kan havne mellem to forskellige metoder og sæt af forventninger fra elevernes side. Der er ingen nem vej uden om denne konflikt, men den skal tages alvorligt og bearbejdes løbende f.eks. gennem efteruddannelse af lærerne samt intern sparring i lærergrupperne.
- **Leg vs. Alvor**
Når man sættes fokus på oplevelsen, og at eleven skal arbejde selvstændigt med projekter, der engagerer ham eller hende, så kan det let ende i useriøs og diffus leg og pjat. Hvis der ikke sættes deadlines, gives kritik og stilles krav bliver friheden ikke vendt positivt. Derfor er det essentielt, at friheden og legen knyttes til en fast struktur med konkrete krav og udfordringer (se evt., ideforslag 5.8).

4.5 Aktantanalyse for den nye fortælling

Med den nye mission, de nye værdier og konflikter i mente, får vi med aktantmodellen et bud på en nye dynamik i produktionsskolernes fortælling. (sammenlign evt. med 3.6).

Ændringerne i modellen afspejler skiftet i missionen. Eleven er sat i centrum som hovedperson, og produktionsskoleformen er blevet den vejledende og inspirerende fødselshjælper. Modstanderen er stadigvæk den sociale arv, men nu også samfundets voksende kompleksitet, der kan lede til f.eks. ensomhed, rod-løshed og forvirring. Transformationen øverst i modellen er nu skiftet helt rundt, således at det er videnssamfundets muligheder, oplevelser og udfordringer, der overleveres til ungdommen via produktionsskolernes virke. Det handler ikke om samfundets behov, det handler om individets.

4.6 Fælles fjende

På mange måder er det oplagt at produktionsskolerne finder en fælles ydre fjende. En modstander, der som drage og skurk kan skabe internt sammenhold og en konkret fjende at samles imod. Det kræver dog en vis varsomhed at gå på dragejagt for hvis man ikke passer på bliver historien hurtigt til en selvretfærdig martyrmyte, hvor de andre altid er dumme og man selv altid har ret.

Et bud er at arbejde med pessimisme som fælles modstander. Pessimismen som den viser sig i rodløshed, ensomhed, stilstand og modløshed. En pessimistisk indstilling, som både kan indfind sig i samfundet, i ungdomskulturen og i det indre liv på produktionsskolerne.

Det handler om at bekende sig til en positiv livsindstilling, hvor der altid er mulighed og håb, og hvor problemer vendes til udfordringer, der venter på at blive besejret.

Med lidt god vilje bliver produktionsskolens traditionelle fortælling om et opbevaringssted for de tunge unge, vendt til fjendebilledet for fremtidens produktionskole. Hvis denne indre modstander kan besejres ligger alle muligheder åbne.

4.7 Sprog & terminologi

Ord, navne og termer er med til at forme vores beskrivelse og forståelse af os selv og vores omverden. Derfor er der behov for at se kritisk på det begrebsapparat, der benyttes i produktionsskolemiljøet.

Helt overordnet trænger ordet ”produktionsskole” til en erstatning. Sat på spidsen er det et røvdord, der lugter af 70’er pædagogik, industrisamfund og meget lidt sex. Ordet er (og særligt var) betegnende for arbejdet på skolerne, men i dag rummer skolernes virke mange andre værdier, aktiviteter og funktioner.

Der bør derfor stilles en åben konkurrence om at finde nye bud på følgende tre ord:

- Produktionsskole
- Elev
(f.eks. *student, kollega, rekrut, elev, lærling, aspirant, adept, pebling etc.*)
- Lærer
(f.eks. *underviser, coach, instruktør, mentor etc.*)

Det vil være stort, hvis produktionsskolerne internt og eksternt kan smykke sig med sine egne begreber.

4.8 Kanaler

Arbejdet med en ny genfortælling om produktionsskolen varetages gennem en række kanaler. Det gælder om at skabe konkrete aktiviteter og ændre på se ritualer, symboler og vaner, der er med til at reproducere kulturen på skolerne.

Tre steder at tage fat:

- *Ritualer & traditioner*
Det er essentielt med kollektive ritualer, der over tid bliver til traditioner. Et eksempel er en årlig festival (se ideforslag 5.7).
- *Symboler & Artefakter*
Hvilken fane kan produktionsskolernes samle som? Hvor er det ikon, som kan skabe sammenhold og samle tropperne til fælles march? Et bud kunne være en fælles butik som udstillingsvindue til omverdenen (se ideforslag 5.5).
- *Fortællemaskiner*
Et ord, der i mangel af andre beskriver tiltag, som skaber rammer om kollektive fortællinger. Hvordan skabes fora og begivenheder, hvor eleverne kan komme på banen, føle ejerskab og stå ved roret? Et eksempel kunne være et fælles netværk på internettet (se ideforslag 5.1).

4.9 Opgaver for fremtiden

En række centrale elementer, som fortjener en indsats fremover.

- *Ligner erhvervslivet meget*
Produktionsskolerne har altid ligget erhvervslivet nærmere end andre mere traditionelle skoleformer. Denne tilknytning er en force, som skal bevares og udbygges. Det er essentielt at produktionsskolerne følger med udviklingen i erhvervslivet og ikke blindt afspejler en industriproduktion, der hører hjemme på Arbejdmuseet.
- *Moderne pædagogik – hvilket forpligter*
Produktionsskolerne har som tidligere nævnt været på forkant hvad gælder projektorienteret pædagogik. Det er på tide at rykke videre og optage de bedste strømninger fra forskningen indenfor læring og didaktik.
- *Ny definition på folkeoplysning og aktivt medborgerskab*
Produktionsskolen har solide aner i højskolebevægelsen og et meget traditionelt billede af hvad, der ligger i værdier som folkeoplysning og aktivt medborgerskab. Der er behov for at starte en intern debat, som kan redefinere og genfortolke disse fundamentale begreber. De skal revitaliseres og perspektiveres mod videnssamfundets virkelighed.
- *En ny selvforståelse mellem arbejde og skole*
Produktionsskolen står mellem uddannelse/skolegang og arbejdsliv/beskæftigelsesprojekt. Denne position bliver hurtigt til et negativt hverken eller – produktionsskolen er ikke en arbejdsplads, ej heller en rigtig uddannelsesinstitution. Denne position skal ændres fra ”hverken eller” til et ”både og”. Et sted, der samler det bedste fra begge verdener og yder

et unikt tilbud om både læring, arbejdsfællesskab og konkrete udfordringer.

- *Mere fællesskab på tværs af skolerne og landet*
I dag er produktionsskoleverdenen meget fragmenteret og spredt. Der skal skabes samling og etableres en samhørighed, så hver af de 10.000 årlige elever føler at de er del af en familie med stolte traditioner.
- *Vigtigt, at lave et arbejde der gør nytte og med en klar modtager.*
Det er fedt at knokle og yde en indsats hvis det har et klart formål og gør synlig nytte. Alle tiltag, der kan fremme forbindelsen mellem indsats, resultat og nytte, skal fremmes. .
- *Større fokus på iværksætter*
Danmark har behov for flere iværksættere og unge, der tør prøve kræfter med et liv som selvstændig. Denne opgave er produktionsskolen velegnet til at løfte med kombinationen af konkret produktionserfaring og selvstændighed i projektarbejde.

4.10 Afrunding

Der er ingen lette genveje til med et trylleslag at ændre produktionsskolernes fortælling. Og hvis der var, er det ikke nødvendigt eller ønskværdigt. Produktionsskolerne har brug for en opdatering og en kursændring, men det er en udvikling, som skal ske langsomt, på elevernes præmisser og i forlængelse af fortidens traditioner og sejre.

Det centrale er, at åbne op for en nytænkning af særligt elev- og lærer-rollen, og at rejse en diskussion af hvem produktionsskolens ”kunde” er. Er det regeringen og samfundets interesser, som skal mættes, eller er der hver enkelt individuelle elev, som spiller hovedrollen? Det er nemt at vælge eleven til, men det kræver et langt sejt træk at imødekomme forventninger og behov fra fremtidens unge.

I sidste ende handler det om konkrete handlinger og initiativer. Kommunikation og fortælling uden opfølgning af handling er jo bare snak. Det er vores håb, at de næste par siders bud på nye initiativer kan skabe inspiration til det videre arbejde med at finde udfordringer for fremtidens produktionsskole.

Som en sidste pointe skal produktionsskolen til at blande sig i den offentlige debat. Hele uddannelsessystemet er under reformation og værdidebatten er flyttet ind på midten af den politiske arena. Hvor høres produktionsskolernes stemme? Der er behov for at bruge rollen som klassens frække dreng, der tør provokere og sætte aftryk på debatten om fremtidens ungdomspolitik og pædagogik.

5.0 IDEKATALOG

Forslag til konkrete tiltag:

5.1 Projekt Ratatosk

Der oprettes et fælles nationalt netværk som alle produktionsskoleelever er medlem af. Kernen i netværket er et online community (fællesskab) på internettet, hvor medlemmerne gennem en portal kan debattere, chatte, date og hjælpe hinanden med f.eks. at finde en ny bolig eller et arbejde. Ratatosk er ”lærefrit-område”, hvor eleverne kan være sammen på deres egne præmisser og selv sætter dagsordenen. Tidligere produktionsskoleelever beholder deres medlemskab af Ratatosk og bruger netværket til at holde kontakt med gamle venner og kollegaer. Med 10.000 potentielle medlemmer hvert år har Ratatosk mulighed for at udvikle sig til en af landets største internet fora for unge. Det er vigtigt, at Ratatosk ikke integreres med FPP’s hjemmeside, det skal være et univers for sig selv.

Muligheder:

- *Email.* Alle medlemmer får en særlig mailkonto f.eks. jens@ratatosk.dk.
- *Kalender.* Mulighed for fælles arrangementer f.eks. fester for gamle elever.
- *Debat.* Udveksling af holdninger på kryds og tværs.
- *Chat & dating.*
- *Butik.* En internet shop, hvor der sælges alverdens produkter fra landet sproduktionsskoler.
- *Galleri.* En samling af filmklip og fotomontager fra film, tv-programmer, udstillinger etc., der er lavet af produktionsskoleelever.
- Etc.

5.2 Film-konkurrence/festival

En række produktionsskoler landet over arbejder med levende billeder (film og/eller tv). En gang om året samles disse skoler til en festival, hvor årets bedste produktioner dystes om en række fornemme priser. Priserne uddeles af en nedsat jury af professionelle filmfolk, der kommer med konstruktiv kritik til de unge filmskabere. Eventuelt lægges alle de nominerede film ud på nettet før festivalens afvikling således at alle landets produktionsskoleelever har mulighed for via en hjemmeside at afgive deres stemme derved kårde året publikumsfavorit.

5.3 Manifest

I forbindelse med produktionsskolernes 25 års jubilæum udgives en kort pædagogisk håndbog. Håndbogen opsamler erfaringer fra produktionsskolernes pædagogik og metoder, og fungerer som et lidt provokerende indspark til landets andre skoleformer, der først nu er begyndt at arbejde med projekt- og produktions arbejde.

5.4 Velgørende produkter

Hvor det er muligt skal produktionsskolernes produktioner rettes mod et konkret og gerne velgørende formål. Det er mere meningsfyldt når arbejdet har en konkret modtager og at det er et reelt og aktuelt behov, som bliver afhjulpet. Det anbefales at produktionsskolerne lokalt indgå alliancer med andre institutioner og foreninger som de kan være ”sponsorer” for. Det kan f.eks. være en lokal byggelegeplads, hvor produktionsskolen jævnligt hjælper til med at bygge nye legeredskaber.

5.5 Butikken

Landets produktionsskoler skal have deres egen butik. I det centrale København oprettes en butik, der sælger varer fra alle landets produktionsskoler. Butikken drives af produktionsskole-elever under ledelse af en professionel bestyrer. Butikken fungerer også som afsæt for deltagelse på diverse messer og markeder, hvor produktionsskolernes produkter kan vises frem og afsættes. I forlængelse af den fysiske butik oprettes en digital netbutik på internettet.

5.6 Projektvugge

Produktionsskolerne skal arbejde mere med iværksætteri og projektarbejde. Kan realiseres på mange måder, men f.eks. ved at hver enkelt produktionsskole åbner dørene for eksterne unge med et godt projekt, der kan komme forbi og låne faciliteter til at arbejde med deres ideer (f.eks. låne kontorplads og computer, filmudstyr eller en sal til at øve drama). Projektvuggen kan åbne op for produktionsskolen og give inspiration og netværk til eleverne, samt afføde god omtale ude i byen. Blandt iværksættere og projektmagere skal produktionsskolen gøres kendt som et sted med højt til loftet og vide rammer.

5.7 En årligt national festival

Der er behov for en fast årlig begivenhed, der som ritual kan skabe tradition og synlighed, både internt og eksternt. Festivalen samler repræsentanter fra alle landets produktionsskoler en gang hvert år, hvor de mødes til en vifte af sociale aktiviteter, fra workshops og foredrag, til konkurrencer og udstillinger. Udgangspunktet for alle aktiviteterne er vidensdeling og erfaringsudveksling på tværs af skoler og landsdele. Værtskabet for festivalen går på skift mellem landsdelene og afholdes af en kreds af lokale produktionsskoler i fællesskab.

5.8 Grupperinger og udvikling

Forløbet på en produktionsskole er relativt ustruktureret grundet de løbende optag og manglende eksamener. Det kan medføre en mangel på symbolik, ritualer og traditioner, som kan styrke oplevelsen, motivationen og selvværdet hos den enkelte elev. Et forslag er, at alle elever opdeles i tre kategorier – begynderne, trænedede og veteranerne. Alle elever starter som *begynder*. Alle skal tage sig godt af dem, de har kun lidt konkret ansvar og skal fokusere på at falde til og lære. Senere bliver elev *øvet* og får et større selvstændigt ansvar og mere indflydelse. Til slut kan eleven blive *veteran*, hvilket er den mest betroede status med udbredt ansvar og eventuelt særlige rettigheder (har egen nøgle og kan f.eks. komme og bruge skolens faciliteter uden at spørge andre om lov).

Skiftet mellem de tre kategorier sker ved små individuelle prøver, som eleverne skal op til. Prøverne kræver forberedelse og tilrettelægges, så de omhandler de emner og færdigheder, som eleven selv ønsker at arbejde med. Prøveformen er selvfølgelig meget åben. Det er vigtigt med en vis højtidelighed omkring prøverne, der skal være vigtige for eleverne at bestå. Eventuelt kan der udstedes et diplom e.lig. ved hver bestået prøve. Hvis muligt skal eventuel produkter udstilles eller fremføres for hele skolen.

En anden mulighed er at få flere særlige ansvarsstillinger, der giver eleverne ansvar og medejerskab i skolens drift, prioriteringer eller struktur. Kunne eleverne f.eks. være med til at beslutte hvad en del af skolens budget skal gå til? En gruppe elever kan så udarbejde forslag, som afstemmes fælles eller i et tværfagligt råd med repræsentanter fra eleverne.

5.9 Overskudsdeling

En fælles indsats skal belønnes fælles. Derfor bør der indføres en grad af overskudsdeling eller bonusordning på skolerne, således at eleverne oplever en belønning når de giver den en ekstra skalle. Med fælles belønning menes, at eleverne får en pulje midler, som de i fællesskab skal beslutte hvordan de vil bruge. Skal det være en studietur til Prag, nye møbler i rygerummet eller måske et band til julefrokosten?

5.10 Højskolerne

I sin selvforståelse er produktionsskolerne tæt forbundet med højskolebevægelsen når det gælder værdier og folkeoplysning. Der er et familieskab. Derfor skal der knyttes tættere bånd til højskolebevægelsen, både med lokale partnerskaber mellem produktionsskoler og højskoler, men også på nationalt plan på foreningsniveau. Mulige fælles aktiviteter: lærerkurser, deling af ressourcer, gæsteundervisere, fælles fester, fælles studieture, fælles projekter (f.eks. et stort rollespil) etc.

5.11 Prisuddeling og Protektor

Der indstiftes en årlig pris, som uddeles af de danske produktionsskoler til en person, der med sit engagement og virke har sat fokus på skæve eksistenser og livet i samfundets skyggeside. Prisvinderen forpligter sig til det efterfølgende år at fungere som protektor for de danske produktionsskoler. Oplagte kandidater er Erik Clausen, Niels Hausgaard, Jakob Haugaard, Anders Lund Madsen og Anne Marie Helger.